

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 20-21 квітня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XI Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 20-21 квітня 2023 р.) 103 с.

Рецензенти:

Бойко Анжела Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Бордіян А.Е., студентка факультету початкової освіти Університету Ушинського,

Науковий керівник: проф. **Петінова Оксана Борисівна**, доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

ЕТИЧНА ФІЛОСОФІЯ СОКРАТА (НА ПРИКЛАДІ «АПОЛОГІЇ СОКРАТА»)

Термін "етика" - давньогрецького походження. Він бере початок від слова етос (ethos), що означало в далекі часи місце перебування - людське житло, звірине лігво, пташине гніздо. У цьому значенні воно вживалося ще Гомером. Пізніше дане слово набуває нового значення - стійка природа якого-небудь явища, в тому числі характер, внутрішній характер живих істот. У даному значенні воно широко використовується у філософії [1]. В історії філософії, мабуть, немає фігури більш відомої, ніж Сократ. Ще в давнину у свідомості людей він став втіленням мудрості, ідеалом мудреця, поставив істину вище за життя. Сократ є родоначальником філософської етики, яка, на відміну від релігійної, розглядає мораль як предмет, цілком перебуває у компетенції людини, в межах її пізнавальних та практичних можливостей. Сократ - великий античний мудрець, йому належить видатне місце в історії моральної філософії й етики, логіки, діалектики, політичних і правових навчань. Вплив, зроблений ним на прогрес людського пізнання, відчувається до наших днів. Він назавжди увійшов у духовну культуру людства [8].

Етика Сократа може бути зведена до трьох основних тез:

- а) благо тотожне задоволень, щастя;
- б) чеснота тотожна знання;
- в) людина знає тільки те, що він нічого не знає.

Проте світ задоволень, як і світ страждань, виявляється складним. Існує багато задоволень, і існує багато страждань. Різним людям приємні різні речі. Страждання може ховатися за маскою задоволень. Шлях до задоволень може лежати через страждання. Людина постійно опиняється в ситуації, коли необхідно вибирати між різними задоволеннями, між задоволеннями і стражданнями [8].

Між мудрістю і розсудливістю Сократ не знаходив відмінності: він визнавав людину разом і розумною, і розсудливою, якщо людина, розуміючи, у чому полягає прекрасне і гарне, керується цим у своїх вчинках і, навпаки, знаючи, у чому морально потворне, уникає його. Сократ здійснює переворот у традиційній системі цінностей. Справжні цінності – не ті, що зазвичай цінують, – багатство, слава, здоров'я, краса і т.д. Справжня цінність – розум, знання, без яких решта може завдати людині лише шкоди. Бути розумним, з погляду Сократа, отже, бути поміркованим і справедливим. Сократ дав Платону тверду віру в існування істини та вищих цінностей життя, які пізнаються через приєднання до блага і краси внутрішнього самовдосконалення. Апологія –

(походить від грецького - виправдання, вихваляння) означає захисна промова в суді [3].

У художньому відношенні «Апологія» Сократ, безсумнівно, заслуговує високої оцінки. Перед нами постає образ величного і непохитного мислителя, засудженого на смерть через звинувачення, які не можна назвати інакше як жалюгідні. Оцінюючи «Апологію» з художньої точки зору, можливо, варто було б ще відзначити дещо незвичний для традиційного образу Сократа гордий і самовпевнений тон його виступу. Якщо виходити з того, як змальовує Сократа Ксенофонт, сам Платон в інших творах, та й взагалі вся антична традиція, - це був м'який і ввічливий чоловік, інколи трохи іронічний і глузливий, але зате завжди добродушний і скромний [4].

Зовсім інше ми бачимо в платонівській «Апології». Хоча Сократ тут і заявляє, що він нічого не знає, веде він себе, як людина, що прекрасно знає, що таке філософія, як людина, впевнена в невігластві та моральній низькості своїх суддів, навіть як людина, досить горда і самовпевнена, яка хоче трохи похизуватися своєю філософською свободою, своєю безстрашністю перед судом та суспільством, і своєю впевненістю в наявності у нього особливого віщого голосу його генія, який завжди відвертає його від негідних вчинків [6].

«Пізнай самого себе» - це вислів, або формула мудрості, приписується одному з «семи мудреців». Самопізнання у вустах древнього філософа означало передусім пізнання людиною свого внутрішнього світу, усвідомлення того, що осмислене життя, духовне здоров'я, гармонія внутрішніх сил і зовнішньої діяльності, задоволення від етичної поведінки складають вище благо, вищу цінність [1].

Сократ розкривав питання безсмертя душі. Головним доводом на користь віри Сократа в безсмертя душі служить те місце з платонівського «Федона», де Критон, звертаючись до Сократу, питає: «А як нам тебе поховати?» (тобто поховати або спалити) «Як бажано,- відповідав Сократ, - якщо, звісно, зумієте мене схопити, і я не втечу від вас». Витлумачується це так: душа переживає смерть тіла. Душа не тільки стоїть вище за тіло, але і відрізняється від нього в тій же мірі, в якій вічне відрізняється від тимчасового. З цієї точки зору віра Сократа в безсмертя душі узгодиться з його уявленням про душу як про божественну, невидиму, безтілесну суть, його особистість. Це означає, що душа зі смертю тіла відділяється від усього матеріального, від усього мінливого і перехідного, від всього того, що підкоряється фізичним законам, і переходить в інакший, ідеальний мир, в мир вічності [7].

Основою філософії й етики Сократа стали справедливість, добродієність і благо та засудження зла. Він вважав їх підґрунтям людського буття. Навчання й пізнання світу через освіченість – це пошук добродієності й блага. Істинна справедливість, по Сократу, це знання того, що добре і чудово, разом з тим і корисно людині, сприяє його блаженству, життєвому щастю [3].

Трьома основними добродієностями Сократ вважав:

1. Помірність (знання, як приборкувати пристрасті);
2. Хоробрість (знання, як подолати небезпеки);

3. Справедливість (знання, як дотримуватись законів божественних і людських).

Сократ вважав, що значення життя людини, вище благо - в досягненні щастя. Етика повинна допомогти людині побудувати життя відповідно до цієї мети. Щастя - це зміст розсудливого, добродійного буття, тільки моральна людина може бути щасливою (або розумною, що, по суті, те ж саме) [2].

"Я знаю тільки те, що нічого не знаю." Це улюблене вираження, кредо сократівської власної позиції. "Я нічого не знаю", – це значить, що як би далеко я не просунувся в одіссеях думки, я не заспокоююся на досягнутому, не обманюю себе ілюзією, що піймав жар-птицю істини. Не будемо забувати, що Сократа супроводжували не тільки захоплені погляди, але і погляди, повні ненависті. Особливо зненавиділи Сократа ті із софістів, що зробили мистецтво доводити праве і неправе своєю професією. Хто заміряється на самовдоволення темних і порожніх людей, той спочатку людина неспокійний, потім нестерпний, і нарешті, злочинець, що заслуговує смерті [5].

Висновки. Отже, висунувши духовні цінності на перший план, Сократ вважав їх створення головною метою людського життя. Етичні парадокси Сократа поклали початок безперервній полеміці про відносини знання і чесноти. Ідея Сократа про самопізнання, популярна в період античності, нерідко ставала провідною ідеєю на поворотних пунктах історії та істотно змінювала образ думки людей. Образ Сократа - це яскравий приклад того, що «невидимі» людські якості - добро, доброчесність, мужність, честь - насправді складають другу, справжню природу людини, являють собою той матеріал, з якого людина будується.

Сьогодні в сучасному світі, в цій постійній суєті, в цьому хаосі, людині просто ніколи задумуватися про себе, про свої вчинки. І більшість з нас роблять так, як роблять інші, навіть не помічаючи цього. Саме тому всім нам необхідно трохи припинитися і задуматися. І саме тут філософія Сократа знаходить своє безпосереднє застосування. І так буде продовжуватися ще багато віків.

Список використаних джерел

1. http://4ua.co.ua/philosophy/vb3ac78a5c43a88521216c27_0.html
2. Іванов В.Г. Історія етики стародавнього світу. СПб.: Видавництво Лань, 1997. 256 с.
3. <https://uareferat.com/%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%A1%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0>
4. Гусейнов А.А., Апресян Р.Г. Етика: Підручник. М.: Гардарики, 1998. 472 с.
5. Гомперц Т. Грецькі мислителі СПб.: Алетейя, 1999. 263 с.
6. Асмус В.Ф. Антична філософія. М.: Вищ. шк., 1998. 400 с.
7. Нерсесянц В. С. Сократ. Серія "Наукові біографії".
8. http://4ua.co.ua/philosophy/xb3ac68b4d43a88521216d27_0.html